

DEMOKRACIJA

Uredništvo in uprava:
Gorica - Riva Piazzutta 18
Cena: Posamezna števil. L. 10.—
Naročnina: Mesečna L. 45.—
Pošt. ček. rač. št. 9-18127

Leto I. - Štev. 7

Gorica - Trst, 6. junija 1947

Izhaja vsak petek

Beg z bojišča

„Primorski dnevnik“ je dne 31. maja t. l. objavil na uvodnem mestu, pod naslovom „Samo takrat...“, zaključek razprave z nami. Med ostalimi je napisal: „Človek, ki hoče pred našim narodom (prav: komunistično stranko, op. ur.) kaj veljati, mora imeti vse dokumente v redu... Kako je z vašo legitimacijo, gospodje okoli „Demokracije“? Kod ste hodili, kje ste bili in kaj ste delali takrat, ko je slovenski narod (pozabili ste dodati: v najboljši in žal zmotni veri, op. ur.) krvavel za svojo svobodo (pravilno: komunistično revolucijo, op. ur.)? Zakaj se skrbno skrivate za psevdonime, za velike in male začelnice... Samo takrat, ko boste slovenskemu narodu (reci: komunistični stranki, op. ur.) pokazali svojo legitimacijo, bo tudi slovenski narod (popravi: komunistična stranka, op. ur.) spregovoril... Ko si boste upali na dan s polnimi imeni, bomo svoj zaklepaj odprli. Do takrat pa smo z vami odpravili.“ Tako!

Postaviti se na tako stališče se nam zdi zelo neprevidno in taktično kaj malo spretno. Že enkrat ste napisali, da nimate sicer namena spuščati se z nami „v polemiko niti načenjati diskusije“, pa ste prelomili besedo in že ponavljate isto napako. Zelo nas zanima, ali je tokrat vaš sklep trdnjši.

Slaba pretveza

Ne glede na to imamo vaše stališče za klaverno, s slabo pretvezo prikrit beg z idejnega, načelnega in stvarnega bojišča in za beden zaključek razprave, ki se po splošni sodbi ni za vas nič kaj ugodno razvijala. Z vami, gospodje okoli „Primorskega dnevnika“, bo namreč zelo lahko delo vse dotlej, dokler se odkrito, tudi v besedi ne postavite na totalitarno, diktatorsko in brezpartijsko komunistično stališče, kakor ste se postavili v dejanju. Tako pa prihajate nujno v neresno protislovje sami s seboj in nam olajšujete delo. Priznavamo, da bi bili kot odkriti komunisti mnogo bolj nevarni, kakor pa ste, odkar ste se samo na zunaj „podemokratiili“ in „ponarodili“, a v notranjosti in dejansko ostali, kar ste bili.

Mi smo dali razpravi z vami dostojen in načelen značaj, ki končno nima prav nobene zveze z ljudmi. Gre za stvar v vsej njeni globini in širini in ne za osebe. Na vsak vaš očitok smo odgovorili stvarno in brez strasti, ker smo mnenja, da kleveta ne samo da ni dostojna, marveč tudi ne more biti nadomestilo za dejstvo, kakor nekulturno mislijo nekateri naši nasprotniki. Ostali ste nam dolžni odgovor na mnoga stvarna vprašanja, ki so načelne važnosti in vredna razčiščenja ne glede na to, kdo jih je ali bi sprožil.

Dobro nas poznate

Kljub temu čitatelji „Demokracije“ dobro vedo kdo smo njeni izdajatelji in prav tako veste tudi vi, ki imate vse policijske poizvedovalne pripomočke. Če pa naših imen samo uradno morda res še ne poznate, tedaj vas v vaše pomirjenje zagotavljamo, da se bo to prej ali slej zgodilo kot neizbežna nujnost smisla in potreb naše politične delavnosti. Tega trenutka pa si ne bomo pustili zaukazati od vas, marveč ga bomo sami določili po koristih naših namenov.

Prav dobro veste kdo smo, ki demokratičnih pravic nismo sprejeli kot miloščino iz vaših rok, marveč smo si jih sami vzeli po vseh božjih in človeških postavah. Če pa se nekateri naši sodelavci namenoma s polnim imenom ne podpisujejo, ne delajo tega zaradi svoje preteklosti, marveč le zaradi osebne varnosti. Za domače politične nasilnike je to sramotni znak terorističnih razmer, v katerih živimo. Prizadevamo si v čast, da se morajo nekateri posluževati za izvajanje demokratičnih svoboščin še vedno metod, ki smo se jih morali posluževati pod sovražno zasedbo.

Gospodje, okoli „Primorskega dnevnika“, predno ste smeli zahtevati tudi formalno objavo naših imen in našo izkaznico, bi morali najprej sami zadoštili potrebnim pogojem. Predvsem bi morali črtati s svojega lista podnaslov splošne politične neodgovornosti „Glasilo Osvobodilne fronte za Slovensko Primorje“, priznati, da je glasilo samo komunistične stranke in objaviti imena njegove stvarno odgovorne vodstva, ki se po starem pravilu „konspiracije“ vedno skriva v ozadju, v ospredje pa postavlja le neznatnejše osebe, ki jih v potrebi ni škoda niti zatajiti niti žrtvovati.

Potvorjena izkaznica

Kljub vašemu „zaklepaju“ tvegamo protivprašanje: Kako je z vašimi papirji, gospodje okoli „Primorskega dnevnika“? Na katerih svobodnih volitvah z enakopravnim tekmovanjem vlade in opozicije pa vam je dal naš narod tu in v Jugoslaviji vladno ali zastopniško pooblastilo, ki si ga lastite? Kdor si lasti pravico pregledovati papirje drugemu, jih mora imeti najprej sam v redu. Sami dobro veste, da te pravice nima vsak potepuh, ki ga slučajno na cesti srečate in vas ustavi. V zasebnih razgovorih že uvidevate in zaskrbljeno priznavate, da imate najmanj 80 do 90% našega naroda proti sebi in vendar se še vedno brez sramožljivosti greste

Naš odnos do Italijanov na tržaškem ozemlju

Nad tisoč dvesto let živimo in trpimo Slovenci in Hrvati skupaj s svojimi sosedi italijanske narodnosti na krških primorskih tleh. Priroda in zgodovina sta nas priklenili na ta kos zemlje med Snežnikom, Triglavom in Kaninom tja do najzgodnejših istrskih čer in Jadranu. Tu je stična črta med Slovani in Romani. Koliko kuglakot, vojn in drugih šib je šlo v tem času preko nas! Preživeli smo bizantinsko cesarstvo in vladavino frankovskih kraljev. Preživeli smo srednjeveške vladavine patriarhov, grofov in knezov. Priče smo bili zatona beneške republike in razpada avstrijskega cesarstva. In pomagali smo zrušiti fašizem in nacizem. Ali narodi na teh tleh - Slovenci, Hrvati in Italijani so ostali.

Med nami in italijani je bilo na tem ozemlju tekom zgodovine dosti trenj in spornih točk. Zlasti od revolucije 1848. leta naprej, s katero je začel za Slovence in Hrvate gospodarski, socialni in politični preporod. Medtem ko so hoteli ohraniti naši italijanski sosede svoje

„ljudsko oblast.“ Kdaj boste končno tudi javno priznali v največji blagor našega naroda, da je vaša narodna in politična „legitimacija“ najprejdrnejši falzifikat? Če vam vaša narava sploh to dopušča, ukinite pravočasno in povsod ustanove nasilja, da zmanjšate narodu nesrečo in trpljenje, pustite opoziciji nesmiselno in brezupno zadrževani svobodni razmah, dovolite ji tisk in politične stranke ter razpišite tajne in svobodne volitve, predno vas ona k temu prisili. Tedaj ne bodo stopili pred vas le posamezni pogumni možje, marveč bo stopil ves naš narod.

Narod nam zaupa

Končno je zelo značilno, da naš narod, ki sprejema iskrene demokratične misli našega lista kakor žejni odrešilno vodo v puščavi, prav malo zahteva imena oseb, ki stoje za „Demokracijo.“ On nam sledi z globokim zadoščenjem, oddihom in zaupanjem, prepričan, da more biti v teh razmerah nosilec lepe misli le pošten in značajan človek, ki gre ravno svojo pot, prezirajoč vse težave in nevarnosti.

Na imena polagajo težje te tisti, ki se boje načelne in stvarne razprave in bi jo zato radi speljali na področje osebnih napadov in klevet ter tako skušali odvrti pozornost našega naroda od usodnih osnovnih vprašanj, za katera gre. V tem pogledu ne bodo uspeli. Naša moč je v naši dobri in pravični stvari, a prav tu, v samem jedru, je vaše najbolj ranljivo mesto. Mi bomo ostali pri načelni razpravi in se za nobeno ceno ne bomo dali speljati od nje. O osnovnih vprašanjih našega naroda pa bomo razmišljali in pisali ne glede na to, ali nam bo „Primorski dnevnik“ odgovarjal ali ne, saj nam vendar ne gre za kake nesmiselne polemike zaradi polemik, marveč pišemo za boljšo usodo Slovencev. Tistim, ki so močni v močvirju sumničij, zavijanj in podkranj ne bomo sledili, ker so na tem žalostnem poprišču doma in zato nedosegljivi. To bitko bi mi gotovo zgubili, ker smo preveč uklenjeni v spone kulturne dostojnosti.

stare gospodarske in politične postojanke in predprave, pridobljene za časa političnega spanja slovenskega ljudstva, je šlo nam za narodno in gospodarsko osvoboditev po novih načelih svobode in enakosti. Boji so bili trdi in neizprosni, kot naravna posledica politične prebujajočega se slovenskega človeka. Ali bili so nekravavi in z malimi izjemami so se odigrali v mejah kulturne dostojnosti. Ako bi bili naši italijanski sosede malo bolj poznali našega človeka in njegovo dušo, bi bili razumeli njegovo borbo, ki ni bila osvajaalna, ampak izključno le borba za najosnovnejše človečanske in narodne pravice, v skladu s splošno priznanimi načeli o enakopravnosti in svobodi evropskega človeka. In bilo bi prihranjeno mnogo narodnega preziranj in sovraštva, ki ga je fašistični nasilni raznarodovalni poskus stopnjeval do skrajnih mej.

Zadnja svetovna vojna je dokazala, da je narodna nestrpnost, šovinizem in politično nasilje nad civiliziranimi narodi

zmota in zločin, ki se neizbežno maščuje in strmoglavi samega nasilnika. In po teh bridkih izkušnjah si Slovenci in Hrvati ter Italijani na Primorskem zopet gledamo iz oči v oči kot tisočletni sosede. Ali ni bilo že dovolj preziranj, sovraštva, bojev in izkušenj med nami?

V življenju odloča sedanjost. Preteklost je predmet spominov in zgodovine, ki nas zanima, v kolikor črpamo iz njenih zmot in resnic nauke in smernice za sedanje življenje. Potegniti moramo črto čez preteklost in urediti naše razmere na tržaškem ozemlju z našimi sosedi Italijani na podlagi medsebojne strpnosti in spoštovanja, na načelih enakopravnosti, svobode in pravičnosti, ki zahteva popravo vseh kulturnih in gospodarskih krivic, ki nam jih je prizadel fašistični režim.

Svobodno tržaško ozemlje je sicer zemljepisni nestvor. Ali mirovna pogodba je podpisana in z njo nam je za enkrat računati kot z gotovim dejstvom. Spričo te stvarnosti le želimo, da bi bil Trst most in ne prepad med Italijo in Jugoslavijo.

Pričakujemo, da bodo stvarni misleči možje med našimi italijanskimi sosedi razumeli to naše stališče. In prepričani smo, da bodo za mirno sožitje med obema narodoma, ki se ima zgraditi na podlagi načel, ki jih vsebuje tržaški statut. Predvsem je odločilen 7. člen: „Uradna jezika na Svobodnem ozemlju sta italijanščina in slovenščina.“ Ustava bo določila pod katerimi okolištnostmi se bo mogla hrvaščina uporabljati kot tretji uradni jezik.“

Od tod izvira, da bosta že od vsega začetka italijanščina in slovenščina enakopravna državna jezika. Ravno tako izhaja iz gornje določbe, da bodo mogli državljani, z mednarodnim dogovorom zajamčeno pravico, rabiti pred sodiščem in pred vsemi upravnimi uradi svoj materinski jezik, italijanščino ali slovenščino in prejemati rešitve v tem jeziku. Naravna in pravna posledica statutarne določenega načela o dveh državnih jezikih, je tudi dolžnost države, skrbeti na enak način za kulturne, socialne in gospodarske potrebe italijanskega in slovenskega prebivalstva. In iz istega načela izvira druga nujna posledica: enakopravnost dveh narodov brez ozira na njih številčno moč. Tako da slovenski narod na Svobodnem ozemlju, kjer je številčno v manjšini, državno-pravno ni manjšina, ampak je z italijanskim narodom enakopraven državni narod.

Naloga ustave, ki jo bo izdelala narodna skupščina pa bo, da praktično izvede v podrobnostih gornje načelo na vseh področjih. Na teh osnovnih načelih bo treba zgraditi za bodočnost sožitje Slovencev, Hrvatov in Italijanov na tem področju. Ali vsa pisana načela so zamen, ako ni dobre volje, medsebojnega spoštovanja, strpnosti in pravičnosti, ki so odraz demokratičnega pojmovanja življenja, kakor ga mi razumemo.

Aretacije v Ljubljani

Iz Ljubljane smo dobili vest, da so organi OZNE aretirali: Gospo Engelmana, mater iz zaporov OZNE v Ljubljani nedavno pobegelega g. inž. M. Engelmana in znano slovensko javno delavko; Gospo Pavlo Hočevar, prav tako znano in po javnem delu zaslužno slovensko ženo; Gospoda Jožeta Černigola, njegovo ženo in hčerko Vido. Aretacije so povzročile splošno pozornost, zgražanje in obsodbo.

Za pravice Slovencev v Italiji

Spričo sedanjega stanja stvari in bližnje dokončne odločitve mirovne pogodbe med zavezniki in Italijo, je Slovenska demokratska zveza v Gorici naslovila v odločilnem trenutku zasedanja italijanske ustavodajne skupščine na njenega predsednika in na predsednika vlade, spomenico za pravice Slovencev, ki bodo po ratifikaciji mirovne pogodbe ostali v območju Italije:

Izvršni odbor Slovenske demokratske zveze v Gorici ima čast zaprositi Vas, gospod predsednik ministrskega sveta, in Vas, gospod predsednik italijanske ustavodajne skupščine, da uvrstite med predmete, ki naj jih ministrski svet obravnava in ustavodajna skupščina razpravlja, tudi posebni statut, ki naj se nanaša in zajamči pravice slovenskega ljudstva, ki ostane po ratifikaciji mirovne pogodbe v mejah italijanskega ozemlja.

To ljudstvo hoče uživati popolno enakost pravic kakor prebivalci italijanskega jezika, v okvirju posebnih določil, ki naj obvarujejo narodni značaj in kulturni ter gospodarski razvoj skupine slovenskega porekla.

Taka zahteva po posebnem statutu za slovensko ljudstvo temelji poleg naravnega prava tudi na členu 15 mirovne pogodbe, ki predvideva objavo posebnih zakonodajnih ukrepov, ki naj zagotovijo vsem osebam spadajočim pod italijansko pravno območje, „ne glede na raso, spol, jezik in vero, uživanje človečanskih in temeljnih svoboščin, v številni svobodo izražanja misli, svobodo tiska in objavljanja, svobodo verskega obreda, svobodo naziranja in združevanja.“

Kakor so že bili izdani zakonodajni ukrepi za francosko ljudstvo iz doline Aosta, in za nemško prebivalstvo v Bolcanski in Tridentinski provinci, tako je logična in naravna posledica, da se enake pravice določijo za Slovence, in še posebno, da se jim zajamči:

- a) poučevanje v njihovem materinskem jeziku na osnovnih in srednjih šolah;
- b) raba slovenskega in italijanskega jezika na temelju enakopravnosti, v javnih uradih in uradnih spisih in imen-ska dvojezičnost;
- c) pravica poprave priimkov, ki so bili preoblikovani v italijanske za časa fašističnega režima;
- d) olajšava zopetne pridobitve italijanskega državljanstva tistim Slovincem, ki so ga iz katerega koli vzroka zgubili za časa fašističnega režima, in še posebno prebivalcem iz Kanalske doline v Videmski pokrajini;
- e) priznanje veljavnosti spričeval srednjih šol in visokošolskih diplom doseženih na Svobodnem tržaškem ozemlju;
- f) enakost pravic do javnih služb, da se doseže odgovarjajoče sorazmerje uradništva dveh narodnostnih skupin;
- g) nova razmejitve slovenskih vasi, katerih občinski sedež bo priključen k Jugoslaviji in njih morebitno oblikovanje v avtonomne občine, s pravico pristopa drugih sosednih vasi;
- h) sorazmerno zastopstvo pri upravi jezikovno mešanih občin.

Da pa se doseže pravna in kulturna enakost dveh, na tem ozemlju živečih narodnosti, vidi Izvršni odbor Slovenske demokratske zveze v obnovi avtonomne furlanske pokrajine - izključivši vsako in kakršno koli si bodi priključitev k beneški pokrajini - s sedežem v Vidmu, toda z dvema zbornicama in dvema deželnima odboroma, - enim v Vidmu in enim v Gorici - z zakonodajno in upravno oblastjo, ter potrebno povezanostjo, absolutno potrebni činitelji za mirno sožitje in medsebojno razumevanje Furlanov in Slovencev, ki želijo razviti in potrditi svoje prijateljstvo. Vljudno upoštevajta, gospoda predsednika, med drugim tudi sledeče:

1) Da bo treba obnoviti goriško deželo v mejah njegovega ozemeljskega obsega, kakor je bilo pred njegovo ukinitvijo, izvršeno z enostranskim nezakonitim činom od strani minulega fašističnega režima, v kolikor bo mogoče vsled določb mirovne pogodbe v novem ozemeljskem stanju.

2) Da je goriška dežela že izvrševala po zakonito pridobljenem pravu in v zadovoljstvo Furlanov in Slovencev, ki tukaj živijo, zakonodajno in upravno oblast v ustroju avtonomije za krajevne zadeve gospodarsko socialnih potreb.

3) Da bo Slovenska demokratska zveza nudila, v prilog temeljnih načel zdrave demokracije, svoje odkritosrčno sodelovanje furlanskim sodržavljanom obnovljene avtonomne furlanske pokrajine, za doseg cilja skupnega blaga.

Blagovolita sprejeti, gospoda predsednika, izraze našega spoštovanja in naša iskrena voščila za blagor in za procvit italijanskega naroda, čigar usodo Vidva vodita, in ki bo gotovo zadostila pravičnim in zakonitim zahtevam slovenskega ljudstva v Italiji, potom svojih zakonodajnih činiteljev in predstavnikov.

Gorica, 21. maja 1947.

Slovenska demokratska zveza

Ameriški senat je ratificiral mirovne pogodbe

Ameriški senat je 5. junija t. l. z 79 proti 10 glasovom ratificiral mirovne pogodbe s satelitskimi državami Nemčije. Manjka le še podpis predsednika Trumanova. Za popolno veljavnost pogodb je potrebno, da jih poleg Vel. Bri-

tanije in Združenih držav, ki sta v glavnem to že storili, ratificirata še Francija in Sovjetska zveza in da vse štiri velesile položijo ratifikacijske listine pri pariški oziroma moskovski vladi.

„V ostalem pa menim, da je treba vse diktature razrušiti!“
Cato Democraticus

Od srede do srede

29. maja: Ameriško zunanje

ministrstvo je zanikalo novice, da bi Združene države grozile z ukinitvijo gospodarske pomoči Italiji, če bi komunisti stopili v vlado. — Turški ministrski predsednik Peker je izjavil ameriškim dopisnikom, da je za izboljšanje prijateljskih odnosov s Sovjetsko zvezo potrebno, da slednja opusti svoj namen kršiti turško ozemelsko nedotakljivost. — Turški parlament je za nadaljnjih 6 mesecev podaljšal veljavnost prejšnjega sodišča za Carigrad in pet obmejnih pokrajin. — Ameriški uradni krogi so izjavili, da Avstrija ne sme storiti nobene ukrepa, da bi zadostila sovjetski zahtevi za plačanje dolgov v zvezi z nemško imovino v vzhodni Avstriji; če bo zadeva prišla pred zavezniški nadzorstveni svet, bo ameriški predstavnik dal svoj veto. — V Washingtonu so podpisali sporazum, ki dokončno ureja vojne račune med Nizozemsko in Združenimi državami. — Med Italijo in Argentino so pogajanja za gospodarski in finančni sporazum dosegla končno obdobje; Italija bo dobila 700 milijonov pezovov posojila; pogodbo bodo verjetno podpisali še pred 15. junijem. — Na laburistični konferenci v Margateu je govoril o britanski zunanji politiki minister Bevin. Kongres je z ogromno večino odobril vse predloge, ki so bili nasprotni Bevinovi politiki. — Vojaška guvernerja britanskega in ameriškega področja v Nemčiji sta objavila ustanovitve nemškega gospodarskega sveta, ki bo imel nalogo, da bo izdelal načrte za obnovo obeh področij. — Britanska vlada je obsodila neopravičljiv zločin, ki so ga pred dnevi v severni Grčiji za prešli banditi; slednji so napadli britansko vojaško misijo in ubili dva angleška vojaka. — Sovjetska zveza je Veliko Britanijo zaprosila za večje posojilo. — Jugoslovanski stalni delegat pri Združenih narodih dr. Jože Wilfan je glavnemu tajniku Združenih narodov izročil svoje poverljive listine. — Pred zagrebškimi sodiščem se je začela razprava proti skupini bivših ustaških voditeljev; med obtoženci sta tudi bivši vrhovni poveljnik ustaške vojske in vojni minister Kvaternik ter Pavličičev finančni minister Vladimir Košak. — Maršal Čang Kai Šeg je izjavil, da se bodo vojaške operacije nadaljevale, dokler komunisti ne bodo sprejeli mirovnih pogojev osrednje vlade.

30. maja: Na londonskem zasedanju posebnih namestnikov, katero je določeno za 6. junij, bodo razpravljali o vprašanju italijanskih kolonij na osnovi določb mirovne pogodbe z Italijo. — Predsednik senatnega odbora ZDA senator Arthur Vandenberg je izjavil, da upa, da bodo v senatu v najkrajšem času razpravljali o mirovnih pogodbah s satelitskimi državami Nemčije. — Ameriški zunanji minister Marshall je izjavil, da hitro napredujejo dela za program podpor v korist šestim državam in Trstu v višini 350 milijonov dolarjev. — Harold Stassen je izjavil, da bi Wallaceova doktrina Ameriko spremenila v "narod potnih tovaršev, ki hodijo po zgrešeni poti." — Ameriški general Spatz je izjavil pred parlamentarnim odborom za nakazila, da so tri področja na svetu, na katerih bi lahko izbruhnila nova vojna. Ta področja so: prvo v zahodni Evropi, drugo v bližini vzhodnih pacifiških otokov in tretje v centralni Aziji. — Madžarski ministrski predsednik Ferenc Nagy je na madžarskem veleposlaništvu predložil svoj odstop. — Popoldne so v Margateu zaključili konferenco britanske laburistične stranke. — Grške vlade čete so odbile napad gverilcev na mesto Florina; izgube gverilcev so znašale 83 mrtvih in 30 ranjenih. — Perzija je zaprosila Združene države za 30 milijonov dolarjev vojaškega posojila, da bo modernizirala vojsko in policijo.

31. maja: De Gasperi je naznanil, da je svoje delo za sestavo nove vlade zaključil z uspehom ter da je oddal seznam ministrov predsedniku države. — V Londonu je bila zaključena seja delegatov 38 držav, ki so v zadnjih petih mesecih delali v skupnem odboru, ki se je bavil s preučevanjem begunskega vprašanja. Funkcije tega odbora bodo zdaj prenesli na novo mednarodno begunsko organizacijo Združenih narodov IRO. — Turška policija je odkrila tajno pošiljanje orožja iz Romunije v Palestino. — Glasnik britanskega zunanje ministrstva je objavil, da ima Velika Britanija sedanjo madžarsko krizo za poskus komunistične partije, da bi se polastila oblasti. — Za ministrskega predsednika nove madžarske vlade je bil

Zunanje politični obzornik:

De Gasperi brez Togliattija in Združene države

Če se izkrea danes evropski Američan v starem svetu, je naravnost zaprepačen nad napetostjo, ki vlada v Evropi. Če pa se izkrea v Italiji, lahko pričakujemo, da se bo verjetno izrazil tako, kot se je nedavno poameričanjeni Tržačan »Zli se mi, kot da sem prišel v norišnico.« Približno enako se je v začetku maja v radijskem govoru, ki ga je imel isti dan, ko je ameriški veleposlanik James Dunn pozval Italijane k odporu proti nedemokratskim silam, izrazil tudi sam

imenovan Lajoš Dinnyes. — Grški vojni minister je izjavil, da bodo vladne operacije kmalu zaključili z uspehom in da bo v Makedoniji obnovljen mir. — Pripravljalna komisija Mednarodne begunske organizacije je na svoji drugi seji v Lausanni razpravljala o prevzemu beguncev in razseljenih oseb z julijem 1947. — Zavezniški nadzorstveni svet v Berlinu ni mogel doseči sporazuma o znižanju zavezniških okupacijskih čet na manj kakor pol milijona mož.

1. junija: Nova madžarska vlada je prisegla. Izbra Dinnyesa za ministrskega predsednika kaže usmeritev nove madžarske vlade proti levi. — General De Gaulle je govoril o potrebi gospodarske in socialne obnove Francije, ki pa ni odvisna samo od naprov francoskega naroda, temveč tudi od ameriške pomoči. — De Gasperi je dal izjavo, da njegova vlada ne teži za strankarskimi uspehi, marveč k odločitvi za rešitev italijanskega gospodarstva. Ob 12. uri je nova vlada pred predsednikom italijanske države prisegla; sestavljena je iz krščanskih demokratov in neodvisnih. — Voditelj nemške socialdemokratske stranke Kurt Schumacher je govoril v Frankfurtu in silovito napadel Enotno socialistično stranko na sovjetskem področju. — V cesarski palači v Tokiju je prisegla nova japonska vlada, ki ji predseduje voditelj japonskih socialdemokratov Katayama.

2. junija: Preiskovalna komisija za Palestino bo predvidoma odpotovala v Palestino 6. junija. — Predsednik nemške socialdemokratske stranke dr. Schumacher je predložil, naj bi bil na sovjetskem zasedbenem področju plebiscit pod mednarodnim nadzorstvom, ki naj bi odločil, če želijo prebivalci tega področja stati ločeni ali se priključiti zapadnim področjem. — Zunanje ministrstvo Združenih držav je zaradi preučitve državnega udara na Madžarskem ukinilo dobave kreditov Madžarski. — Jugoslovanska vlada je zavrnila ameriško protestno noto glede italijanskega imetja v tržaški pokrajini. Poročevalec ameriškega zunanje ministrstva je izjavil, da jugoslovanski odgovor ni zadovoljiv.

3. junija: Komisija za sestavo avstrijske mirovne pogodbe ni na svojem zasedanju dosegla nobenega napredka. — Ameriški senat je začel razpravljati o ratifikaciji mirovnih pogodb z bivšimi satelitskimi državami Nemčije. — Predsednik ameriške komisije za atomsko energijo David Lilienthal je pozval Združene narode, naj pohitijo z ustanovitvijo mednarodnega nadzorstva nad atomsko silo, ki ne bo podvrženo pravici veta. — Voditelji treh najvažnejših indijskih strank so izjavili, da so pripravljene sprejeti britanski načrt za Indijo. — V Pragi so otvorili drugi svetovni novinarski kongres. — Vojaški guverner ameriškega področja v Nemčiji je izjavil, da je anglo-ameriški gospodarski sporazum o ustanovitvi gospodarskega sveta in nemškega izvršnega odbora popolnoma nepolitičnega značaja. — Avstralska vlada je odobrila petletni obrambni načrt; v ta namen so odobrili 250 milijonov avstralskih šterlinov. — Grška vlada je vložila pri Združenih narodih novo pritožbo proti Jugoslaviji in Albaniji zaradi obmejnih kršitev.

4. junija: Bivši komunistični poslanec v nemškem državnem zboru dr. Loewenthal je zaradi težkih izkušenj na sovjetskem področju v Nemčiji izstopil iz enotne socialistične, t. j. iz komunistične partije. — Promet z valutami med Italijo in Švico je ojašan, Italijanski bankovci se lahko uvažajo v Švico in se jih tam lahko kupi. — Beograjski tiskovni urad zanika vesti o zbiranju jugoslovanskih čet na meji Grčije.

De Gasperi: »Določene dele Italije preveva danes val panike in norenosti...«

Amerika in Evropa sta dva sveta, izmed katerih je prvega vojna zadela le neposredno, dočim je Evropa zadela v polno. Ta dva sveta pa živita različno življenje tudi v gospodarskem in duhovnem pogledu. Zaradi tega ni čudno, če dobi Američan takšen vtis o državi najmanj štiridesetih političnih strank, kjer je veliko ljudi in malo hrane. Popolnoma upravičena pa je bila tudi pripomba De Gasperija, saj so poročila zabeležila ravno v nedavnem času v Italiji nešteto izhodov, ki gotovo ne morejo biti izraz politične uravnovešenosti tega že itak po naravi temperamentnega naroda.

Italija, ki jo je vojno-politični razvoj kot bivšo sovražno državo, ki še vedno nima urejenega mednarodnega položaja, postavil v Sredozemlju tik za železno zaveso, stopa danes na pot, ki bo enako kot razvoj v Franciji polna najostrejših zapletljivost, izvirajočih iz velike bitke med vzhodom in zahodom. Presenetljiva rešitev zadnje, 18 dni trajajoče vladne krize, v katere prvem zapletu niso vsi pričakovali takšne končne rešitve, postavlja De Gasperija, enako kot včeraj v Franciji Ramadierja, v osredje kot dva človeka, ki tudi za ceno izgube osebnega in strankarskega političnega prestiža rešujeta nekaj več, kot je samo italijanska ali francoska notranja kriza.

Padle so sicer izjave, da je italijanska vlada le vlada brez komunistov, ne pa vlada proti komunistom, toda zdi se verjetno, da bo reakcija komunistov takšna, da vlada ne bo mogla ostati le pri obrambnem stališču.

Togliatti je prej presenečen, kot pa si svest, v kakšen položaj je bliskovito in zanj preuranjeno prišel. Vsekakor pa je gotovo, da si bo »Il Migliore«, kakor ga nazivajo njegovi strankarski tovariši, ki si lahko laska, da je eden izmed redkih zahodno-evropskih komunistov, ki uživajo Stalinovo osebno zaupanje in prijateljstvo, kmalu opomogel ter v okviru splošnega narčne komunistične protiofenzive proti Trumanovi doktrini odigral svoj vloga, kot jo je netankočutno, kot ugotavlja revija »Time«, odigral v letih po nastopu fašizma, ko je prišel iz Moskve ukaz, da je treba uničiti italijanske socialiste (ne gleda na to, da so se uprli fašizmu), češ da »sabotirajo« revolucijo. (Togliatti je takrat po razhodu z Ignacijem Silonejem, ki se s tem ni strinjal in zato izstopil iz komunistične stranke, izpolnil ukaz in oddal imena socialistov na določeno mesto.) Začetki akcije se že kažejo, da si so trenutno omejeni na časopisno polemiziranje; De Gasperi je obtožen, da je izvedel nedemokratski »državni udar«.

Ozadja vladne spremembe

Kakšna so bila ozadja komaj rešene italijanske vladne krize? Močan poudarek je bil vsekakor na gospodarstvu, čeprav to ni bil edini razlog. Italija je bila že dolgo v slabem gospodarskem položaju, ter je delala obupne poizkuse, da se reši pred inflacijskim polomom. Dva in pol milijona brezposelnih, potreba po uvozu živil (tudi letos bo morala še pred žetvijo uvoziti en milijon in pol ton žita, nad dve tretjini iz ameriških virov) ter premoga (Italija ga potrebuje mesečno 500.000 ton), državni preračun, za uravnovešanje katerega bi Italija potrebovala po izjavi bivšega guvernerja italijanske narodne banke in sedanjega finančnega strokovnjaka v novi De Gasperijevi vladi Einaudija okoli pol milijarde dolarjev, vse to so bili razlogi, da je Italija zašla v slepo ulico, iz katere je bilo komaj še videti izhod. Drugi razlogi so bili notranje in zunanje političnega značaja. Kljub naklonjenosti, ki jo je Ita-

lija zaradi svojega politično-strateškega položaja v Sredozemlju uživala predvsem v Združenih državah, pa je postajalo vedno bolj očitno, da ne bo dobila rešilne pomoči, dokler ne bo izvedla notranjih sprememb, ki bi pomenile večjo varnost, da pomoč ne zgreši pravega namena. De Gasperi je bil postavljen pred težko vprašanje: ali še naprej voditi politiko več ali manj brezplodnih poizkusov za gospodarsko utrditev na osnovi koalicijske vlade ob sodelovanju, a istočasno sabotiranju vseh naprov s strani komunistov ter si tako izpodkopavati tla za ugodni izid jesenskih volitev, ali pa odstopiti in prepustiti nevhvaležno nalogo drugim. Izbral je odstop.

Pustil je sicer možnost svojega sodelovanja odprto, vsekakor pa je bilo jasno, da si je prej želel miru zase in za svojo stranko, kot pa ponovnega prevzema odgovornosti pri zelo poslabšanem ravnesju strank desnice in leve. Zadnji čas so komunisti v Italiji dosegli pomembne uspehe, predvsem na dveh popriščih; prvo je zavladanje komunistov v Confederazione Generale del Lavoro, kjer so ostale skupine slučajno ali zaradi nesposobnosti izgubile možnost vplivnega sodelovanja in je popolni gospodar je pomembne delavske organizacije komunist Di Vittorio, drugo pa je bil komunistični uspeh na Siciliji, kjer je zmagal tako zvani »Ljudski blok«, ki je zbral 34,5% vseh oddanih glasov (in to na Siciliji, ki je lani ob priliki referendumu o vprašanju monarhije glasovala 68% za monarhijo). Demokristjani so dobili le 20, qualunquisti pa 14% glasov, kar so gotovo slabi izglezi za jesenske splošne volitve, pri katerih pa mislijo komunisti, kot so že napovedali, nastopiti pod privlačnim naslovom »Ljudskega bloka«.

Pomoč Amerike

Poskusi Nittija in Orlanda pri reševanju krize niso prinesli rešitve. Morda so bili razlogi, ki so jih preučili na nedavnem rimskem sestanku italijanskih veleposlanikov iz Washingtona, Londona, Pariza in Moskve, predvsem pa poročilo, ki ga je prinesel iz Washingtona italijanski veleposlanik Tarchiani in še in še morda zagotovila, ki jih je dal ameriški veleposlanik v Rimu Dunn, tako prepričevalna in potreba po rešitvi lire tako velika, da se je De Gasperi odločil za temeljito operacijo, ki bo prinesla: 1) možnost izčrpavati obljubljeno posojilo 100 milijonov dolarjev, kar je bilo De Gasperiju zagotovljeno ob priliki njegovega januarkega obiska v Združenih državah; 2) možnost logovora o kratkoročnem posojilu v znesku 500 do 600 milijonov dolarjev, o čemer razpravljajo v Washingtonu posebna misija pod vodstvom poslanca Lombarda; 3) dodelitev na Italijo odpadajoče kvote ameriške post-UNRRA pomoči v celotnem znesku 350 milijonov dolarjev; 4) možnost razprav za kasnejšo dolgoročno posojilo, ki si ga želi Italija v znesku 2 milijard dolarjev. Poleg tega je podana možnost, da dobi Italija v letu 1947 480 milijonov dolarjev od Združenih držav in ustanove UNRRA, kar je letošnja kvota velike ameriške politično - obnovitvene akcije za dobo treh let v znesku 21 milijard dolarjev (v letu 1948 bi dobila Italija iz istega načrta 360 milijonov, leta 1949 pa še 200 milijonov dolarjev, dokler se ne bi, kot računajo, v letu 1950 že lahko sama vzdrževala).

»Določeni pomisleki« Združenih držav so, kakor to sledi iz Marshallovega brzojavnega pozdrava in zagotovil novi De Gasperijevi vladi, zlati verjetno odpadli in Italija, ki je dobila doslej od njih že lepo vsoto 900 milijonov dolarjev, lahko računala na močno gospodarsko podporo pod pogojem seveda, da bo notranje sedanji režim lahko vzdržala. Razmerje sil v parlamentu je nam-

reč kljub vsemu precej neugodno in nova vlada se bo morala boriti proti združenim levici komunistov in Nennijevih socialistov, katerim pa se bo verjetno pridružil tudi Saragat s svojo socialistično skupino.

Položaj je v tem oziru bistveno različen od položaja v Franciji, kjer igrajo socialisti popolnoma drugačno vlogo, saj je Ramadier sam socialist. Če obstoječi protinflacijski program 14 točk, ki ga je sestavila prejšnja De Gasperijeva vlada, bo zdaj še poostren, pri čemer pa je popolnoma logično, da bo zaradi ostrine naletel na odpor. Borba med demokristjani ter komunisti in socialisti bo trda. Medtem ko se Nennijev socialist Ivan

Matteo Lombardi v Washingtonu na čelu italijanske finančne delegacije še pogaja za posojila, je njegova socialistična skupina doma že prešla v prve napade. Jutri bodo verjetno izstopili z obširno akcijo tudi komunisti. »Eden izmed najspodobnejših komunistov za Leninom«, kot pravijo o 54 letnem Palmiru Togliattiju, ki je leta 1943 poleg ostalih 17 vodilnih komunistov podpisal tako zvani »razpust« kominterna, nikakor ne bo hotel izgubiti Stalinovega prijateljstva. Italija bo vsekakor imela dolarje, če pa bo imela tudi notranji mir, ostaja vsekakor vprašanje, ki nikakor ne bo samo italijansko notranje vprašanje. T. L.

Udar na Madžarskem

Prejšnji teden so komunisti izvršili na Madžarskem državni udar.

Madžarska je že po prvi svetovni vojni doživela nekaj mesecev komunistične vlade pod vodstvom Bele Kuna. Strašna izkustva tiste kratke dobe so zadostovala, da so naredila deželo nedostopno za komunistične nauke. Po zlomu tega nasilja so se ta izkustva globoko vtisnila v spomin madžarskega ljudstva, ki je trideset let pozneje celo pod zasedbo sovjetskih čet pri volitvah odločno odklonilo komunistično stranko; dobila je komaj 17% glasov, medtem ko je stranka malih posestnikov dobila 60%.

Toda ta volivni poraz je komuniste prepričal, da morajo uporabiti druga sredstva za doseg oblasti. Pod pritiskom sovjetskih zasedbenih oblasti so najprej prisilili stranko malih posestnikov, da je pristala na skupno vlado s komunisti in socialisti. Svoje sodelovanje so komunisti izkoristili za »pronicanje« v državno upravo. S pomočjo sovjetskih zasedbenih oblasti so uprizorili proces proti skupini visokih državnih in vojaških uradnikov, ki so »svoječasno« vrgli Horthyjev režim, češ, da so pripravljali državni udar za čas po umiku sovjetskih čet, ko naj bi obnovili Horthyjevo vlado.

Ko je Truman s svojo izjavo o podpori deželam, ki jih ograža novi totalitarizem, sprožil politiko odpora proti sovjetskemu imperializmu, so se Sovjeti pripravili na utrjevanje svojih položajev. Prepričali so sklenitev avstrijske mirovne pogodbe. Tako so zavlekli umik sovjetskih čet iz Madžarske in Romunije ter si zagotovili za daljšo dobo vpliv v teh deželah. Ro-

munski ministrski predsednik Peter Groza je pričel slabiti madžarski odpor s ponudbami o »carinski zvezi«, komunisti pa so manjšali nekomunistično večino v parlamentu z aretacijami in ustrahovanjem poslancev.

Tako smo doživeli aretacijo tajnika stranke malih posestnikov Bele Kovacs. Pri zaslišanju naj bi priznal, da je bil v zvezi z obsojenimi zarotniki. Obremenjeval naj bi tudi ministrskega predsednika Ferencza Nagya. Ko je ministrski predsednik Nagy v Švici izvedel za obtožbe, je odklonil vrniti se v domovino. Po njegovem odstopu so sestavili novo vlado pod vodstvom komunistom naklonjenega Lajoša Dinnyesa, člana stranke malih posestnikov.

V mednarodnem življenju je madžarski »državni udar« vzbudil veliko razburjenja. Ne smemo pozabiti, da je Madžarska dežela, ki je pod skupnim zavezniškim nadzorom, da so se zavezniški obvezali na Jalti in v Potsdamu, da se bodo medsebojno obveščevali o vseh »važnih« zadevah zasedenih dežel. Doslej tega Sovjeti še niso storili v primeru »zarote« ministrskega predsednika Ferencza Nagya. Ameriški senator Vandenberg je ravnanje Sovjetske zveze označil kot »ogranžanje svetovnega miru«, o katerem bo morda potrebno obvestiti ustanovo Združenih narodov. Tako lahko pričakujemo, da s poslednjo izjavo novega madžarskega ministrskega predsednika Dinnyesa, da je vse v redu, vendar ne bo vse »v redu«. Vsekakor pa je madžarski primer značilen za razvoj mednarodnega položaja, ki se po mnenju nekaterih stalno slabša.

Slovenska mladina vstaja!

Visoka ameriška osebnost je koncem lanskega leta izjavila: »Živimo v 25. letni ideološki revoluciji. Vsak izobraženec je potegnjen vanjo, hočeš ali nečeš.«

Da, boj za svetovni nazor, boj za celotni pogled na svet, boj za vse - to je ideološka revolucija in za to gre danes! Lenin se je moral za zmago v sovjetski revoluciji bolj kot boljševiški moči zahvaliti nihilističnemu ruskem izobraženstvu. Lenin je nad dvajset let pripravljaval ideološko pot komunistični revoluciji in le nekaj let je organizacijsko in vojaško pripravljaval oboroženo vstajo.

Priprava in izvedba komunističnih revolucij je po vsem svetu enaka. Komunistične revolucije delimo v tri obdobja: I. ideološka priprava, II. organizacijska priprava, III. oborožena vstaja.

Ustavimo se le pri ideološki revoluciji, ker je prva, najvažnejša in najbolj prikrita. Komunistična revolucija najprej ideološko zmešči, da potem v bolnem ideološkem stanju sprejme komunistična načela -

»ta atentat na zdravo pamet«. Komunistična ideološka revolucija je predvsem atentat na izobraženca ter na akademsko in dijaško mladino, ker ti vodijo oziroma bodo vodili narod. Zlasti v zaroti proti mladini komunistom dokazuje, da je do skrajnosti brezvesten, Komunistična ideološka revolucija je bil prvi, ki je mladini potisnil v roke revolver.

Komunistična ideološka revolucija je predvsem atentat na izobraženca ter na akademsko in dijaško mladino, ker ti vodijo oziroma bodo vodili narod. Zlasti v zaroti proti mladini komunistom dokazuje, da je do skrajnosti brezvesten, Komunistična ideološka revolucija je bil prvi, ki je mladini potisnil v roke revolver. Komunistična ideološka revolucija je predvsem atentat na izobraženca ter na akademsko in dijaško mladino, ker ti vodijo oziroma bodo vodili narod. Zlasti v zaroti proti mladini komunistom dokazuje, da je do skrajnosti brezvesten, Komunistična ideološka revolucija je bil prvi, ki je mladini potisnil v roke revolver.

brežčutne politikante.

Komunizem je najbolj mojstrsko organiziran in najbolj fanatičen totalitarizem, kar jih pozna človeška zgodovina. Cile države, celi narodi morajo služiti politični zaroti ene same stranke. Tudi mladina je majhno kolesce v tem stroju. Zato se ne smemo čuditi, če komunizem mladino od mladih pijonirjev do zrelih akademikov meče v vrtnice politike.

Mladina mora piti politični strup sovražstva in rušenja. Komunizem mladino militarizira, jo uniformira in obleče v prisilni jopič ene misli in ene stranke. To je moderno janičarstvo! Nekdaj so se janičarji vlačili v domovino ter nevede pobijali svoje brate. Včasih so našega mladega človeka učili, da je Slovenec, danes - da je komunist. Včasih so ga učili, da je njegove ideje - vodnice mati, domovina, Bog, danes - da je njegov cilj svetovni prevrat.

Komuninem pred našimi očmi ubija duhovno in moralno stotine, tisoče mladih ljudi. To je velika tragika mladine v komunističnem objemu.

Toda čujte - slovenska primorska mladina že vstaja in začenja izvajati čistko svojih vrst. Delavska, kmetiška in dijaška mladina v Slovenskem Primorju kliče komunistom: „Proč roke od nas! - Naš program nista politikanstvo in zločin, ampak svoboda, človek, izobrazba in slovenstvo.“

Slovenska primorska mladina je izrekla svojo besedo! Hočemo biti dobri delavci, dobri kmetje, dobri izobraženci, hočemo biti predvsem dobri Slovenci! Pot slovenskega naroda ne gre v zaton, ampak v vstajenje in pri tem bo častno sodelovala slovenska demokratska mladina.

Slovenska demokratska mladina Trsta.

GOSPODARSTVO:

Italijansko gospodarstvo na križpotju

Z rešitvijo ital. vladne krize, ki je prinesla odklon na desno, je nekoliko ponehala ona stalna napetost z inflacionistično težnjo, kateri smo bili priča v drugi polovici meseca maja. Zlatniki, ki so dosegli ceno tudi preko 8000 lir za komad, so se zopet povrnila na 6800, medtem ko je padec pri prostih valutah mnogo manjši. Dolar se še vedno suče okrog 790 in švicarski frank okrog 205 lir za edinico. Uradni tečaj za izvoz (t. j. za onih 50% izvozne vrednosti, ki ostanejo izvozniku na prosto razpolago) so pa še vedno ostali napeti in niso prav nič popustili (dolar 950-970, švicarski frank 3800, švic. frank 240-250).

Kaj nam povedo te številke? One nam jasno kažejo dve: da vsaj trenutno popušta strah pred notranjimi gospodarskimi dogodki (kateri naj bi bili posledica finančnih mer ali pa političnega razvoja), ki naj bi opravičevali težnjo k tezauraciji (skrivanju premoženja). Kot izrazit predmet tezauracije je torej popustilo zlato in po dolgem času smo v položaju, ko so tečaj za prosto valuto zopet nižji kot pa oni za izvozno. Obenem nam pa to dejstvo potrjuje tudi drugo ugotovitev in ta je, da problem financiranja italijanskega uvoza, ki je tako potreben na surovinah strojno-mašinske italijanskega gospodarstva še vedno ni rešen, niti se ne pričakuje, da bo dote rešitve tako kmalu lahko prišlo. Poglejmo samo primer že pred davnim časom ob-

ljubljenega kredita 100 milijonov dolarjev, o čigar uresničenju pa šele danes razpravlja ameriška komisija v Rimu (t. j. kredit, ki ga daje Export-import banka italijanski industriji in ne državi).

Upošteva jo te ugotovitve nam je jasno, čemu je zlato najbolj padlo, da so manj popustile proste valute; ki se dajo po gotovih poteh vendarle še uporabiti za financiranje uvoza in niso prav nič popustile one valute, ki popolnoma zakonito in formalno pravilno lahko služijo financiranju tega uvoza. Ves ta položaj po našem mišljenju nima na sebi zgolj spekulativne oznake, temveč verno odraža osnovno izbiro, pred katero se nahaja danes italijansko gospodarstvo: znižati cene proizvodov v lirah, torej tudi na notranjem trgu, ali pa izpremeniti odnos lire do zlata in zlatih valut ter omogočiti na ta način italijanskim proizvodom uspešnejšo konkurenco na svetovnem trgu.

Pred tedni je tukajšnje časopisje prineslo zanimive ugotovitve o odnosih cen ameriških proizvodov in italijanskih proizvodov na egiptskem tržišču in ob tej priliki ugotovilo veliko nesorazmerje na škodo prodaje italijanskega blaga. Sam razvoj na notranjem italijanskem tržišču je od tedaj še nadalje imel težnjo dviga cen ter se je položaj nedvomno še poslabšal. Posnemamo samo nekaj dejstev: žito je doseglo na severnoitalijanskem trgu ceno 25-27 tisoč lir za sto, v primeru z lanskimi ca. 5000 lira-

SKRAJNOSTI SE DOTIKAJO

Mussolini: „Ustvariti hočemo korporativno skupščino brez opozicije. Nočemo opozicije in je ne potrebujemo... Opozicija je nepotrebna poslovanju zdravega političnega režima in odveč v tako popolnem režimu kakor je fašistični.“

Stalin: „Naša družba sestoji izključno iz svobodnih delavcev mesta in vasi... A čim ni razredov, čim meje med razredi zginajo... ne more biti ugodnih tal za ustvarjanje strank... kjer ni več razredov, ne more biti več strank.“

mi, v Milanu je maslo doseglo 1450 lir za kg v primeru z lanskimi 500, v zadnjih mesecih so oblačila zabeležila dvig 70% v primeru s prejšnjimi cenami. Razumljivo je, da morajo ta dejstva na dolgi rok vplivati tudi na cene italijanskih izvoznih predmetov ne glede na ugodnosti, ki se žele dati temu izvozu. V vsem tem času pa nismo mogli ugotoviti podobnih izprememb na ameriškem tržišču in če se torej noče tečaja lire izpremeniti v skladu z zmanjšanjem notranje kupne moči te valute, potem mora nujno priti do neugodnosti in nezdravega položaja, kakršen je našel svoj izraz v sedanjih tečajih tujih valut, ki svoje lastne notranje kupne moči v tem času niso bistveno izpremenile.

Vsekakor moramo računati, da poglavje negotovosti ni zaključeno. Ne vidimo namreč še poti, katere bi se lahko poslužilo vodstvo italijanske gospodarske politike v svrhu ureditve položaja, ne da bi se pri tem izpostavilo velikim nevarnostim. Znižanje notranjih cen bi ob nastalem političnem položaju, ko so skrajne levičarske stranke ostale tako rekoč v opoziciji, naletelo nedvomno na velik odpor, ki bi verjetno poprijel še ostrejša oblike kot pa oni v Franciji. Prilagoditev tečaja lire stvarni vrednosti, kakršna lira ima, je pa tudi nevarna stvar, ki brez močne tuje pomoči morda ne bi končala samo tam, kjer bi se to želelo, temveč bi šla še delj. Poleg tega lahko smatramo, da italijanski notranji politični položaj vse do prihodnjih volitev še vedno ni tako razčiščen in utrjen, da bi interesirano inozemstvo in notranji gospodarski krogi lahko z vso gotovostjo računali na bodočnost. Brez tega pa ne bo pripravljenosti na veliko pomoč od zunaj in žrtve od znotraj, kar je potrebno za ureditev položaja.

Pogledati stvarnosti v oči, prilagoditi tečaj lire njeni stvarni vrednosti ali pa narobe (kar je pa mnogo težje), ostaja torej še vedno nerešena izbira italijanskega gospodarstva. Dokler ne bo to doseženo, bomo morda še večkrat imeli neverjeten slučaj, da v državi s slabo valuto notirajo zdrave valute na

prostem trgu nižje kot pa so njihovi odgovarjajoči poluradni tečaji, čeprav tudi ta odnos ne more trajati dolgo. Od svetovnega trga in od uvoza surovin tako močno odvisno italijansko gospodarstvo se izbiro ne more pustiti stalno nerešene brez velike škode za svoj razvoj.

Dr. Z.

Za zdravje trte

Plesnoba je poleg peronospor tudi zelo nevarna bolezen za trte. Tudi to bolezen povzročajo, s prostim očesom nevidni rastlinski organizmi, ki jih imenujemo glivice.

Bolezen se je pojavila prvič leta 1848, na angleškem, ker gojijo trto v cvetličnjakih. Razkril jo je neki vrtnar imenovan Tucher, in po njem se imenuje „Aidium Tucher“. Bolezen je zelo huda in zavratna, ker ne potrebuje veliko vlage in toplote, kakor peronospora. Nastopa že pri +5° toplote, kakor tudi pri hudi vročini in suši. Napada vse zelene dele trte: listje in grozdje. Napaden grozd je videti, kakor bi bil z belim prahom posut. Ta prah predstavlja trose, ki se množijo z brstenjem; prezimijo navadno pod trtno skorjo, na očesih in v razpoklinah trte. Napadene jagode razpadajo, ker se ne morejo debeliti. To bolezen uničujemo in preprečujemo z žveplanjem. Da preprečimo bolezen moramo začeti žveplati trte, ko dosežejo poganjki 10-15 cm. To prvo žveplanje, ki je zelo važno, opravimo ob sončnih urah med dnevom, ko ni vetrov; žveplati je od obeh strani vrste in izdatno. Da žveplo učinkuje, se mora na trti vžgati, kar opravi sonce; tako nastali žvepleni dim (imenovan žvepleni dvokis) uniči trose plesnobe. Trošenje žvepla z vrečicami je potratno, ker se ga preveč nasuje in se tako tudi ne vžge, ker ga je preveč, dež ga izpere in je zato zavrženo.

Da žveplo učinkuje, mora ostati na trti vsaj en sončen

dan; ako ga dež prej izpere, moramo žveplanje ponoviti. Za prvo žveplanje rabimo lahko žveplo s primešano galico ali prahom „Caffaro“.

Drugič je žveplati, ko je grozdje v cvetju. To drugo žveplanje moramo opraviti s čistim žveplom brez primeš galice ali „Caffaro“. Raba žveplanja zelo blagodejno upliva na trto: pospešuje raščo in oplojevanje. Tudi to drugo žveplanje lahko izvršimo ob toplem dnevu - če ni prevroče, drugače pa v jutranjih urah, ko ni več rose.

Tretje žveplanje opravimo, ko grozdje ocvete. Pri tem rabimo zopet mešamo žveplo z galico ali „Caffaro“. Raba žvepla je priporočljiva zato, ker s tem uničujemo do neke mere tudi klice peronospor.

Nadaljnja žveplanja opravimo po potrebi. Od časa do časa pregledamo vinograd in če opazimo kakšno jagodo okuženo, tedaj izvršimo žveplanje. Ta nadaljnja žveplanja, ki vpadajo v vroče poletne dneve, moramo opraviti samo v hladnih jutranjih urah ali proti večeru, ko preneha huda vročina.

Najbolj občutljive trte za plesnobo so: laški rizling, oba kabernet, Tokay in razne druge žlahtne vrste, vse namizne vrste grozdja. Bolj odporne so več ali manj vse domače vrste grozdja.

Žveplanje ni težko delo in tudi ne zahteva mnogo časa; opravijo ga lahko tudi ženske ali starejši moški, zato pa kdor zgubi pridelek na grozdju radi plesnobe, mora pripisati krivdo le svoji preveliki nemarnosti.

Povedal sem vam, prijatelji kmetje, kar je nujno, da ohranimo zdravo naše grozdje, ki nam daje ono kapljico, ki nas vedri vedno pri vseh in vsakdanjih tegobah!

Briški kmet

Petletni gospodarki „plan“, kakor ga naziva slovensko časopisje, tvori se vedno glavni predmet vseh sestankov, pisanja in tiska v Jugoslaviji. Predvidene so velike težkoče, ki stoje na poti njegovi uresničitvi, a odločni činitelji pričakujejo, da bodo te težkoče premagane. Jasno je, da bo tako hiter gospodarski dvig, kjer bo tako velik del proizvedenih dobrin nujno šel v investicijo in ne v potrošnjo, nedvomno precej pritisnil na splošno življensko raven. Če želimo ustvarjati kapital, ni nobenih razlik med privatnim in med državnim kapitalizmom. Seveda se dajo na ta način, posebno ko je delavska masa deloma opita z propagando ali pa prisiljena na molk, doseči zelo veliki uspehi. Ostaja pa odprto vprašanje ali je nekdo upravičen nalagati toliko bremen in žrtv na rame sedanjega pokolenja z dvomljivimi obljubami za srečno bodočnost prihodnjih pokolenj.

KULTURA

Primorska literarna revija

Prejeli smo v oceno literarno revijo „Mlada setev“, ki izhaja v Trstu. Na dopuščanje nam prostor, da bi se podrobno bavili in ocenili vse članke v njej. Zato bomo napisali le splošno sodbo, kdaj prihodnjič pa se bomo že ustavili ob njej.

Primorci smo potrebni literarne revije, zakaj taka revija je pogoj rasti in napredka književnosti. Preden pisatelj zraste tako visoko, da lahko izda knjigo, potrebuje sodbo in ocene in se na ta način razvija in izpopolnjuje. Razen tega začne vsakdo z manjšimi in krajšimi deli.

Literarna revija daje torej možnost, da tisti primorski Slovenci, ki imajo pisateljski dar, pišejo. Že v drugi in tretji številki vidimo, da je pričelo med nami živahno literarno delovanje in da je med pisatelji tudi precej nadarjenih moči.

Drugo, zaradi česar smo revije veseli, pa je njena smer. Revija je neodvisna, ni dekla in cunjia politike. Vemo, da bo zato njena pot trda, da ne bo deležna denarne podpore, kakor so jo druge revije, ki so se prodale. Mislimo pa, da bo Mlada setev zato ljudstvo rajši bralo in jo podpiralo.

Iz literarnih prispevkov diha težnja in bolečina današnjega časa. Med pesmimi vzbujajo pozornost predvsem Beličeve, med prozo pa Šulinove črtice. Pesmi kakor proza pa so tudi oblikovno dovršene stvaritve in jim ne najdemo enakih v podobnih revijah danes. Prijetne pesmi s Krasa, s toplo mislijo in lepo melodijo so Trnčkove pesmi. Proza Mihajlova govori o ljubezni in navezanosti človeka na slovenski primorski svet. Zanimiv je pregled kulture v Trstu, v ostali Sloveniji in v svetu. List zelo poživljive ilustracije; izvirni in lepi so posebno linorezi akademskega kiparja Franceta Goršeta, ki je oskrbel tudi motiv na naslovnih strani. Zanimiv je esej o svobodi in Med dvema svetovoma.

List odlikuje lep jezik, tako da ga lahko s pridom bero predvsem dijaki. Če bo revija zasledovala še nadalje vse kulturne pojave izven Primorske, bo to naše okno iz Trsta v kulturni svet. Prispevki naših pisateljev na nam bodo nudili umetniški užitek.

Revijo priporočamo. Naročite jo lahko v Trstu: Mlada setev, poštni predal št. 389.

C. D.

IZ ŽIVALSKEGA SVETA

(Prispodoba družabnega prevrata)

Tri dni kasneje je Merjasec Belič umrl naravne praišnje smrti. To dni mesece po njegovi smrti je nenavadna delavnost označevala življenje na kmetiji. Inteligentnejše živali so dobile popolnoma nov pogled na življenje. Organizacija priprav za upor je naravno padla na ramena prašičev, ki so splošno veljali za najbistrejše živali. Na prvem mestu med njimi sta stala dva mlada merjasca Snowball in Napoleon po imenu, katera je gospodar Jones redil za prodajo. Napoleon je bil velik merjasec nekoliko divjakega izgleda, edini primer Berkshire pasme na kmetiji. Ni slovel kot dober govrnik, vendar je o njem bilo razširjeno mnenje, da gre vedno po svojih poteh. Snowball pa je bil bolj živahen prašič, hitrejši pri govoru in iznajdljivejši, toda splošno so mislili, da njegov značaj ni tako globoko zakoreninjen. Vsi drugi prašiči so bili enoletniki. Med njimi se je posebno odlikoval Kričič, ki je bil izvrsten govrnik. Kadar je o čem razpravljal, je poskakoval iz noge na nogo in besno vihtel svoj repek,

kar je dajalo njegovemu govoru posebno silo prepričljivosti. Drugi so pravili, da zna Kričič vsakogar prepričati, da je belo črno, črno pa belo, kot je trenutno ravno potrebno.

Ti trije so predelali nauk pokojnega voditelja Merjasca Beliča v povsem nov svetovno-nazorski ustroj, katerega so nazivali animalizem. Ponoči so ga razlagali živalim na kmetiji. V začetku so naleteli na precej nerazumevanja in neumnosti. Nekateri živali so govorile o dolžnosti zvestobe in hvaležnosti gospodarju Jonesu, katerega so nazivali »Gospodar«. Prihajalo je tudi do neljubih vprašanj: »Če mora revolucija razvoju nujno priti, zakaj naj bi potem za njo delali in se žrtvovali? Kaj nam koristi revolucija, če bomo medtem mrtvi?«

Prašiči pa so imeli največje nepriviliko, ko so morali pobijati laži črnega krokarja Mozesa, ki je bil ljubljenec gospodarja Jonesa, obenem pa vohun in prenašalec govorice; bil pa je tudi odličen govrnik. Trdil je, da lahko dokaže obstoj tajinstvene dežele, kjer se cedi

med in mleko, kamor živali pridejo po smrti. Ležala naj bi nekje v zraku nekoliko nad oblaki. Živali so sovražile krokarja Mozesa, ker ni nič delal in samo jedel, vendar pa so nekateri verjeli njegovemu pripovedovanju.

Najzvestejša pristaša novega nauka sta bila vprezna konja Boxer in Clover. Sicer sta imela velike težave pri mišljenju, ko sta se pa enkrat odločila za nauke prašičev, sta slepe verjela vse, kar so jima pripovedovali.

Toda zgodilo se je, da je revolucija prišla in uspela mnogo prej, kot bi kdor koli upal. Stari Jones je prišel v težave pri neki pravdi, zapel se je in lenaril. Njegovi hlapci so bili nepočestni, polja polna plevela, strehe so puščale in živali so slabo hranili.

Meseca junija na sam Kresni dan je odšel Jones v mesto Willington, kjer se je napil pri Rdečem Levu ter se ni vrnil domov do nedelje zvečer. Hlapci so zjutraj pomolzi krave, nato pa odšli na lov. Bila je že noč, živali pa še vedno niso dobile hrane. Tako se je začelo. Gospodar Jones je dremal v maslonju in glavo je imel pokrito z »Vestnikom vsega sveta«. Živali končno tega niso mogle več prenašati. Ena izmed krav je vlomila vrata hle-

va, druge živali so se skušale opravičiti verig. Gospodar Jones se je prebudil in je bil koj v hlevu s svojimi štirimi hlapci, ki so vihteli biče. Toda lažne živali tega niso mogle prenesti. Naskočile so in kmalu so gospodar in hlapci bežali s kmetije po poti na glavno cesto. Gospa Jonesova je gledala skozi okno spalnice in hitro zavila nekaj stvari ter jo ubrala pri zadnjih vratih s kmetije. Mozes je skočil za njo in glasno krogal. Živali so zaloputnile vrata v ograji na meji kmetije. Preden so se zavedle, kaj se dogaja, je bila revolucija z uspehom zaključena: Jones izgnan, kmetija je bila njihova.

Vrnile so se na kmetijo in hodi le od poslopja do poslopja ter uničevale znake človeškega gospodarstva: biče, sedla, komate, verige in celo grozne nože, ki jih je gospodar Jones uporabljal za skoplenje prašičev in ovnov so vrgli v vojniak. Na ogenj so vrgli vajeti, plašnice in žaljive nagobčnike. Snowball je vrgel na ogenj tudi trakove, katere so vpletali konjem v grivo in repe, kadar so jih vodili na semnje.

»Trakovi,« je rekel, »so tudi deli obleke, ki označujejo človeška bitja. Vse živali naj hodijo gole.« V kratkem času so živali uničile

vse, kar je spominjalo na vladno strega gospodarja. Napoleon jih je peljal nazaj k hlevu in jim izročil dvojno mero žita in še posebej dva kosa peciva vsakemu psu. Nato so sedemkrat zapeli pesem »Živali Anglije« od začetka do konca. Legle so k počitku in mirno spale kot še nikoli prej.

Drugo jutro so se zbrale pred gospodarjevo hišo. Toda nihče se ni upal vslopti. Končno pa sta vendar Snowball in Napoleon odprla vrata in živali so vstopile v gosjem redu, da bi si ogledale bogastvo prejšnjih gospodarjev. Ničesar se niso dotaknile, samo Mollie je nenadoma izginila, vendar so jo kmalu odkrili v sobi gospe Jonesove, kako je stala pred zrcalom in se ogledovala. Ostro so jo okregali ter odšli iz hiše. Nekaj krač, ki so visele v kuhinji, so odnesli s seboj in jih pokopali. Razbili so tudi sod piva, drugače pa se niso ničesar dotaknili. Soglasno so sprejeli resolucijo, da bodo uporabili gospodarjevo hišo za narodni muzej. Soglasno so sklenili, da v njej ne sme živeti nobena žival.

Preden so odšle na košnjo pa se je zgodilo, da so živali izvedele nenavadno stvar. Za tri mesece so se prašiči učili čitati in pisati iz stare šolske knjige, ki so jo Jo-

nesovi otroci vrgli na smetišče. Napoleon je poslal po vrče z belo in črno barvo in peljal živali k vratom ob glavni cesti. Nato pa je

Snowball, ki je bil najboljši v pisanju, vzel čopič med dva parklja svoje prednje noge in zbrisal napis »Jonesova kmetija« in napisal na isto mesto »Živalska kmetija«. To je bilo novo ime kmetije.

Ko so se živali vrnile na kmetijo, sta Snowball in Napoleon izjavila, da so prašiči v zadnjih treh mesecih uspeli združiti načela animalizma v sedem zapovedi. Teh sedem zapovedi bodo zdaj napisali na steno kašče. Snowball je zlezel na lestvo, Kričič in nekaj drugih prašičev je tekalo pod njo z vrči barve. Sedem zapovedi se je glasilo:

- 1) Kdor koli hodi po dveh nogah, je sovražnik.
- 2) Kdor koli hodi po štirih ali ima krila, je prijatelj.
- 3) Nobena žival naj ne nosi obleke.
- 4) Nobena žival naj ne spi v postelji.
- 5) Nobena žival naj ne pije alkohola.
- 6) Nobena žival naj ne ubije nobene druge živali.
- 7) Vse živali so enake.

(Nadaljevanje)

Vojne pokojnine

Prošnjo za pokojnino je treba nasloviti na komisijo za pokojnine pri pristojnem okrožnem sodišču (tribunalu), podprto s potrebnimi listinami. Prošnja in listine so koleka proste.

Potrebne so od slučaja do slučaja različne listine, v glavnem pa sledeče: za vdove: krstni list moža, moževa uradna smrtovnica, in če te ni moči dobiti, pa izpričevalna listina s štirimi pričami, druga izpričevalna listina z navedbo, da je pokojnik umrl brez oporoke in kdo so njegovi zakoniti dediči. Če je oporoko napravil, jo je treba predložiti namesto izpričevalne listine. Nadalje: državljanski list pokojnika, vdove in vseh otrok, ter pokojnikovih staršev, če jih je pokojnik vzdrževal in je bilo njih vzdrževanje, kar se tiče prehrane, odvisno le od njega, krstni list vseh prizadetih; poročni list pokojnika in vdove; morebitna zdravniška izpričevala, če ima kdo neozdravljivo bolezen, ali je trajno pohabljen; izjavo domačega župnika ali občinskega predsednika o dejanskem gmotnem in gospodarskem stanju pokojnikove družine ali drugih upravičenec do pokojnine; družinski list pokojnikove družine, z navedbo, da je bil on glavar, in z navedbo tudi vseh otrok, poleg žene in staršev. In končno tudi vse vrste vojaških, odn. partizanskih potrdil o njegovem službovanju, bolehanju, smrti itd.

Če je žena umrla in je pokojnik pustil starše in mladoletne otroke, je potrebna poleg gori navedenih listin, tudi smrtovnica zanjo.

Če je padel ali umrl brat, ki je starše ali mlajše brate in sestre preživljal, vložijo prošnjo oni in jo izpolnijo še z izpričevalno listino in župnikovim potrdilom takega dejstva, odnosno potrdilom predsednika občine.

Če je kdo trajno obolel ali postal pohabljen, naj predloži vse omenjene listine, razen očitno nepotrebnih in nemožnih in še kliniško zgodovinski izvešček, zdravniško spričevalo z navedbo točnih odstotkov zgušnjene delovne zmožnosti ter izpričevalno listino z opisom dogodka ali dogodkov, ki so povzročili bolezen ali pohabljenost.

Vse listine mora podpisati občinski predsednik, župnik pa overoviti. Nato overovi še okrožno sodišče (tribunal) vse listine, ki jih kakorkoli izda župnik. Prefektura pa vse tiste, ki jih izstavi občinski predsednik in zdravnik. Izpričevalno listino se lahko sestavi na županstvu ali pa na okrajnem sodišču. V drugem primeru jo overovi sodišče samo.

Ponavljamo, da imajo pravico do pokojnine vdove, starši, sirote, mladoletni odn. nezmožni bratje in sestre padlih v vojni, oziroma vsled vojne umrlih vojakov, partizanov ali civilistov, vsi vojni invalidi in pohabljeni, težko ranjeni ali bolni, tako vojaki, partizani in civilisti.

Iz Slovenije in Jugoslavije

„Slov. Primorec“ poroča: Na ljubljanskem pokopališču so izkopali in neznano kam pogrebili telesne ostanke najbolj znanih žrtve rdeče revolucije dr. M. Natlačen, dr. Ehrlich in drugih. Tistim, ki imajo smrt teh slovenskih ljudi na vesti, ni dalo miru, ko so videli, koliko ljudi roma na njihove grobove. Dr. Ehrlich je padel 26. maja 1942, tako, da smo letos obhajali že peto obletnico smrti.

V Ljubljani je zvezni minister za pošto dr. Marušič slovesno otvoril gradilišče za novo postopje poštnega ravnateljstva, ki bo med Pražkovo in Masarykovo ulico, nasproti glavni železniški postaji. Poslopje bo imelo 8 nadstropij, dolgo bo 96 metrov, široko pa 22 metrov.

V št. Petru na Krasu so ustanovili za področje B Julijske krajine zbirališče in skladišče jugoslovanskega državnega podjetja „Koteks“, ki odkupuje volno in vsakovrstne kože. Obvezen, odkup volne izvaja jo na podlagi števila prijavljenih ovac. Minimalna odkupna cena za volno je določena na okrog 200 lir za kilogram. V alpskem predelu področja B je ovčjereja precej razvita, toda veliko ovac je letos prezimilo v Furlaniji in se do zdaj še niso vrnile s paše. Bog ve, če se tudi bodo?

Pred okrožnim sodiščem v Celju je bila razprava proti bivšemu vladnemu delegatu v tovarni stekla v Hrastniku Janezu Putlerju ter steklarjem Jožetu Senegaliju, Jožetu Perciju in Karlu Savriču, ki je trajala vso noč do 7. ure zjutraj. Vsi so bili obtoženi, da so sporazumno uničili obratno napravo. Puter, je kot delegat steklarne prišel v spor s sindikalnim odborom ter sklenil, da bo tovarno uničil, ko je prišel do spoznanja, da ne bo mogel ostati na svojem položaju. Obsojeni so bili: Janko Putler na smrt z ustrejitvijo, Senegalij na 12 let, Savrič pa na 8 let odvzema prostosti s prisilnim delom, Percelj je bil oproščen. Javni tožilec se je pritožil zaradi prenizke kazni Savriču in Senegaliju.

V Ljubljani je umrl mestni zdravnik dr. Franc Ciber.

Na konferenci krajevnega odbora zveze gradbenih delavcev v Mariboru so govorili med drugim tudi o vprašanju uvedbe akordnega dela ter ugotovili, da so nekatere podružnice prav malo storile za uvedbo norm. Bili so celo primeri, kjer so sindikalne podružnice ovirale izvajanje akordnega in normiranega dela. To pomeni, da isti

zahtevali. Sprejeti bomo pač morali tako rešitev, ker smo člani Združenih narodov.“

Po poročilih, ki so prišla v Atene, se zbirajo v Splitu anarhisti, komunisti in drugi mednarodni avanturisti iz Francije, Španije in Portugalske. Iz teh ljudi bodo sestavili mednarodno brigado, ki naj bi okrepila skupine komunističnih gveriljev v Grčiji.

Maršal Tito je bolgarskim novinarjem izjavil, da v Jugoslaviji ni opozicijskih strank, kajti tuji krogi bi take stranke izrabili proti vladi in državi. Glede Grčije je maršal Tito dejal, da je tam protiljudski režim, ki ga vzdržujejo tuji. — Grške vojaške oblasti že nekaj dni opazujejo v bližini grške meje močna vojaška premikanja v Jugoslaviji. Ne poročajo o podrobnostih, zdi pa se, da se jugoslovanske čete zbirajo na področju Bitolja in Skoplja.

Vesti s Tržaškega

Zvišanje cen časopisov od 6 na 8 lir je odobrila ZVU na predlog pokrajinskega urada za določanje cen. Zvišanje velja od 1. junija. Cena časopisov na štirih straneh ostane nespremenjena, t. j. 10 lir.

Policijska ura za gostinske obrate je po novem odloku ob 24. uri, ko morajo vse obrate zapreti.

Pojav mlečne mrzlice so ugotovili v nekaterih krajih področja „B“ in tudi v Lokvi in Bazovici. V vsakem primeru je dobro, da se mleko prevre, maslo pa ocre. Uživanje skute in sira, če prihaja iz okuženih krajev, ni priporočljivo.

Jugoslovanski general Ante Banjina, poveljnik bodočega oddelka 5.000 jugoslovanskih vojakov na področju Svobodnega tržaškega ozemlja, je obiskal poveljnika amer. 88. divizije gen. Bryanta Moora.

Spominsko ploščo v boju proti fašizmu padlim delavcem so v nedeljo 1. junija odkrili v rafineriji pri Sv. Soboti.

Letalsko zvezo Tista z Rimom, Milanom in Neapljem so pred dnevi vzpostavili z letališča Campoformido pri Vidmu. Zvezo med Trstom in Vidmom, oziroma Gorico vzdržuje posebna avtobusna zveza. Zdaj lahko potujejo Tržačani v Rim in nazaj v enem dnevu.

Osebnost Dr. Egon Corsi, sodnik tržaškega sodišča, je bil imenovan 1. junija za namestnika višjega nadzornika kriminalno-preiskovalnega oddelka policije Julijske krajine v Trstu na mesto dr. Riciardellija, ki je nedavno odstopil.

Zaloga tobaka. Na krovu neke ameriške ladje v tržaškem zalivu je policija po predhodni prijavi izvedla preiskavo in odkrila zalogo tobaka v vrednosti nekaj milijonov lir. Ker je bil tobak očitno namenjen za tihotapce, je policija zalogo začasno zaplenila.

Pobeglega vojnega ujetnika pod nazivom „Mongolec“, ki naj bi bil izvršil nekaj roparskih napadov, je vojaška policija ujela in vrnila v taborišče pri Vidmu. Pri tem se je izkazalo, da svoječasni roparskih napadov ni bil kriv pobegli vojni ujetnik, temveč neki večkrat kaznovani domačin iz Sv. Križa, ki je po zunanosti precej mongolski tip. Pojavil se je bil nedavno ob progi pri Sv. Križu, pa je izginil, preden je obveščena policija prišla na lice mesta.

Na velesesem v Zagrebu. V torek 2. t. m. zjutraj se je odpravila večja skupina Tržačanov na obisk mednarodnega velesesja v Zagreb. Zletniki bodo ostali v Zagrebu tri dni

Naredba o odkupu volne v Srbiji. Srbski kmet ima navado, da iz volne svojih ovc izdeluje sami obleko - divno šumadijsko narodno nošo. Na ta način se je čudovito ohranilo narodno izročilo glede oblike, vrhute je bil pa kmečki človek vedno dobro oblečen. Ni mu bilo treba kupovati v mestu za njega predrago in netrpno blago. Po potrebi obleke je redil tudi večje ali manjše število ovc. Ljudska republika Srbije je izdala sedaj naredbo o odkupu volne. Oblast določa, koliko volne sme kmet obdržati, ostanek mora oddati po oblastveno določeni ceni. Da se prepreči zlorabe je vaškim prednikom prepovedano sprejemati od kmetov volno v prejo, če nimajo potrdila, da so oddali predpisano množico volne in hkrati dovoljenja za volno, ki jo smejo porabiti za osebne potrebe. Naredba končuje z vzklikom: Smrt fašizmu, svoboda narod! Srbskega kmeta ta krilatice nič ne ogreje, ampak ga samo razburja. Svobode ni, saj kmet ni več gospodar svojih lastnih pridelkov. S prisilnim odvzemom volne mu nalagajo nove skrbi, kako bo oblačil družino in odpravljajo tradicionalno narodno nošo.

ČITAJTE „DEMOKRACIJO“

Iz Slivja pri Materiji. Minuli teden smo pokopali Antona Skerjanca iz naše vasi; zapustil je vdovo in pet nepreiskrbljenih otrok. Njegova zagonezna smrt je razburila vso našo okolico. „Narodna zaščita“ je obvestila Skerjančevu družino, da je bil Skerjanec ustrelen od straž, ko se je vračal iz cone A in da leži mrtev v Divači. Zakaj in v kakšnih okoliščinah je bil ta družinski oče ustrelen, se ne ve. Ljudstvo pričakuje, da bo pristojna oblast najstrožje preiskala ta novi smrtni slučaj, da se končno prepreči brezpotreno prelivanje človeške krvi.

Na tiskovni konferenci polkovnika Bowmana, kateri je prisostvovalo 33 krajevnih in tujih novinarjev, so razpravljali o prepovedi obiska na policijskem ravnateljstvu in Trstu. Prepoved so izdali ob ustanovitvi tiskovnega policijskega urada v zvezi z odkritji o sodelovanju policijskih organov pri raznih nezakonitih dejanjih. To prepoved so zdaj omilili in smejo novinarji iskati obvestila tudi na različnih oddelkih policijskega ravnateljstva. Glavni

Vesti z Goriškega

Praznik sv. Rešnjega telesa je Gorica prirčno obhajala. Po slovesni sv. maši ob desetih je bila na Kostonjci lepa procesija, ki jo je vodil franciskanski provincijal dr. Gr. Heric. Popoldne ob šestih se je razvila iz goriške stolnice slovesna procesija, ki jo je vodil prevzvišeni nadškof in so se je udeležile vse mestne župnije. Številne množice, ki so spremljale Najsvetejše, so molile in pele v slovenskem in italijanskem jeziku.

Slovensko mladinsko gledališče v Gorici je imelo v sredo 4. t. m. svoj občni zbor, na katerem si je izvolilo novi odbor in določilo delovni program. Občni zbor je bil zelo številno obiskan in prav živahen.

Znamenita podoba Matere božje se vrača na Sv. goro. V soboto 7. t. m. bo čudodelna podoba svetogorske Matere zapustila goriško stolnico in bo v slovesni procesiji prenesena v Solkan. Tam bo ostala teden dni; ob njenih nogah bodo Solkanci imeli sv. misijon. V nedeljo 15. t. m. se bo slovesno vrnila v svoje svetišče na Sv. gori.

V spomin mučeniku. Iz Dornberga nam pišejo: 2. junija so minuli štiri leta, kar je bil zavratno umorjen naš Ivan Bric. Podivjani politični nasprotniki so najeli dva domača zgubljenca, ki sta zvečer prisluškovala okrog Bričeve hiše in zvedela, kam bo drugo jutro šel na delo. Zjutraj je šel kositi travo na Gradišče s svojima fantičema. Nenadoma sta zločinca skočila izza grmovja

vir za informacije pa ostane še vedno tiskovni urad, ki bo skušal v največji meri ustreči željam krajevnega in tujega tiska. Polkovnik Bowman se je zahvalil tisku za njegove informacije ob priliki odkritja tihotapstva in drugih prekrškov, v katere so bili zapleteni nekateri člani civilne policije: „Tisk nam pomaga ohraniti celoto policijskih sil na častni višini in aretirati tiste, ki zagrešijo kakšen prekršek. V tem primeru je videti, da so člani policije zagrešili dva zelo težka prestopka: prvič nedovoljeno kupčevanje s cigaretami in drugič nasilje nad aretiranim članom policijskega zbora“. Na pripombo, da je bila proti krivcem vložena že pred meseci ovadba, ki pa je ostala brez učinka, je polkovnik Bowman odvrnil, da mu ni o tem nič znanega, da pa je načelo zavezniških obasti, da nikogar ne preganjajo, dokler nimajo v rokah dokazov. V zvezi z vprašanjem, da bo ZVU pri davku na dediščino ravnala drugače, kot to predpisuje italijanski zakon, je polkovnik Bowman odgovoril, da se je doslej ZVU ravnala vedno po italijanski zakonodaji, ki je v veljavi na tem ozemlju, da pa si pridržuje pravico uvesti kakršnokoli spremembo, ki bi se pokazala za potrebno. Glede domnevno sklenjenih trgovinskih sporazumov s sosednimi državami, je polkovnik Bowman odgovoril, da ne verjame, da bi bili sklenili kakšen dogovor v obliki stalnega sporazuma, ki bi obvezoval ozemlje za daljšo dobo. Pač pa so v veljavi začasni sporazumi gospodarskega oddelka ZVU, toda ti že po svoji naravi ne bodo trajali dalje kot ZVU. Ob zaključku so govorili tudi o nastopu civilne policije, kadar so v primeru zapleteni člani zavezniških oboroženih sil. Polkovnik Bowman je pojasnil, da ne kljub običajnemu nasprotovanju vojaških oblasti uspeli izvesti nekaj sprememb, po katerih sme v določenih primerih civilna policija aretirati tudi vojake. Mogoče je, da se civilna policija iz bojazni, da ne bi prekoračila svojega delokroga, preveč omejuje v svojem delovanju ter ne posreduje tudi v primerih, kjer bi mogla in morala posredovati.

Medana. Delo na polju mi ni dovolilo, da bi se prej ogledal in pozdravil naš novi list „Demokracija“, ki je pisan v onem pravem demokratičnem duhu, katerega poznamo mi starejši iz časov, ko smo lahko svobodno čitali številne časopise raznih barv. Na žalost pa vidim, da oni časopisi, ki trdijo, da so progresivno demokratični, napadajo ta novi list. Zakaj? Prav gotovo zato, ker si upa povedati resnico. Res je, oni pravijo: „Mi smo oblast!“ Toda mi tudi nismo taki čuki, da bi polagoma ne spoznali to oblast, ki je le slepo orodje zmustranih propagandistov. Imeli smo razne volitve in so vselej zmagali tisti, ki so jih hoteli imeti aktivisti. Saj niti vedel nisem, kaj pomeni ta beseda, pa sem po ovinkih od njih samih zvedel, da so ti člani partije, ki morajo v vsakem odboru skrečiti, da se uveljavi to, kar partija hoče. Ker delajo tajno in prebrisano, izgleda včasih, da je ljudska volja. Boste videli, da bo v kratkem začela gonja proti novemu listu od strani „ljudstva“ kot so jo vodili proti „Slovenskemu Primorcu“. — Za danes naj še povem, da sedaj pridno obrabimo češnje, medtem ko nam jih je „Primorski dnevnik“ pobral že 9. maja. S predajo in ceno smo v splošnem zadovoljni. Naš domači trgovec skrbi, da sproti vse opravi.

Cerkno. Naš trg je med vojno precej trpel, saj je le malo hiš ostalo za silo uporabnih. Obnova, ki je bila nekaj časa v zadovoljivem teku, je sedaj zastala. — Letina ne kaže dobro. Pozimna pšenica je precej pomrznila in tudi drugi pridelki so trpeli ali še trpijo zaradi mraza in suše. Letošnje leto nam ne obeta nič dobrega. — Tudi vprašanje prehrane ni dobro rešeno. Oni teden smo imeli miting, na katerem smo govorili o tej reči. Slišal se je marsikateri glas kritike in nezadovoljstva. Neka žena je med drugim rekla: „Kaj bi zabavljali, saj nam gre dobro! Za zajtrk imamo močnik, popoldne jemo polento, zvečer je pa svoboda na mizi“. Takoj so jo zaprili. Izpustili so jo drugi dan. Res ni prav, da se človek še malo ponorčevati ne sme.

Poslano. Slovenskemu znanstveniku in pisatelju, bivajočemu v Italiji, so potrebne za njegovo znanstveno delo sledeče publikacije: Spektorski: Zgodovina socialne filozofije 2. zvezka, „Slovenska Matica“. Vošnjak: Ustava in uprava ilirskih dežel, „Slovenska Matica“, 1908. Misel in delo. Ob dvajsetletnici Jugoslavije, 1938.

Čenjene ponudbe naj se vpošljejo uredništvu „Demokracije“.

Iz uredništva
Uredništvo je prejelo od raznih strani toliko člankov, da morajo mnogi čakati, da pridejo na vrsto. Vse sotrudnike prosimo, da vzamejo to z razumevanjem na znanje in nam še naprej ostanejo naklonjeni.

Prispevki za tiskovni sklad „Demokracije“
Gospa N. N. s Krasa lir 500.— za članek „Fašizem v rdeči ha-lji“. — Gospod Javorič lir 5000.— v znak priznanja, da so Primorci izvrstno razumeli svoje zgodovinsko poslanstvo. — Gospod N. N. iz Idriškega lir 500.— za splošen „Demokracije“. Vsem darovalcem iskrena hvala!

stojnih hlevov. Vsa dela v navedenih treh vseh je izvršila slovenska gradbena trdnja Politehna, ki ima svoj sedež v Trstu.

Vogrsko. Okrog vprašanja „zakaj ZVU noče obnoviti požganega Vogrskega“, se je v „Primorskem dnevniku“ razpredla dolga pravda. Kot domačini hočemo za-vedo pojasniti sosednim vsem, saj naša vas itak dobro ve, kdo je kriv vseh nesreč in kdo je zakrivil, da se naša vas ne obnavlja. Tudi pri nas je bilo kot drugod vse izdajalsko, kar je bilo v zvezi z zavezniški šola, učitelji, šolske knjige, šolski prigrizek, pomoč vdovam in sirotam, poprava ceste in seveda tudi obnova požganih hiš. Ko so se zavezniški ponudili, da nam vas „v znak priznanja odpora proti skupnemu sovražniku obnovijo“, so nam grozili na mitingih, na cesti, na polju in v časopisih, da bi se kdo ne spozabil proti nezmotljivosti naših funkcionarjev ter sprejel kako dobroto. Tako so krivci prvih nesreč krivili tudi poslednjih zablod. Ne delajmo krivice nikomur in ne slepimo še naprej nesrečnega ljudstva s pretezo o krivdi ZVU! Vogrci, za vzgled naj nam bodo sosedne vasi, kjer je v glavnem zgignila sled vojnih grozot tako pri obnovi kakor tudi pri pomirjenju duhov. Začnimo pošteno živeti in otresimo se vseh tujih vplivov, ki nam samo škodujejo.

Medana. Delo na polju mi ni dovolilo, da bi se prej ogledal in pozdravil naš novi list „Demokracija“, ki je pisan v onem pravem demokratičnem duhu, katerega poznamo mi starejši iz časov, ko smo lahko svobodno čitali številne časopise raznih barv. Na žalost pa vidim, da oni časopisi, ki trdijo, da so progresivno demokratični, napadajo ta novi list. Zakaj? Prav gotovo zato, ker si upa povedati resnico. Res je, oni pravijo: „Mi smo oblast!“ Toda mi tudi nismo taki čuki, da bi polagoma ne spoznali to oblast, ki je le slepo orodje zmustranih propagandistov. Imeli smo razne volitve in so vselej zmagali tisti, ki so jih hoteli imeti aktivisti. Saj niti vedel nisem, kaj pomeni ta beseda, pa sem po ovinkih od njih samih zvedel, da so ti člani partije, ki morajo v vsakem odboru skrečiti, da se uveljavi to, kar partija hoče. Ker delajo tajno in prebrisano, izgleda včasih, da je ljudska volja. Boste videli, da bo v kratkem začela gonja proti novemu listu od strani „ljudstva“ kot so jo vodili proti „Slovenskemu Primorcu“. — Za danes naj še povem, da sedaj pridno obrabimo češnje, medtem ko nam jih je „Primorski dnevnik“ pobral že 9. maja. S predajo in ceno smo v splošnem zadovoljni. Naš domači trgovec skrbi, da sproti vse opravi.

Cerkno. Naš trg je med vojno precej trpel, saj je le malo hiš ostalo za silo uporabnih. Obnova, ki je bila nekaj časa v zadovoljivem teku, je sedaj zastala. — Letina ne kaže dobro. Pozimna pšenica je precej pomrznila in tudi drugi pridelki so trpeli ali še trpijo zaradi mraza in suše. Letošnje leto nam ne obeta nič dobrega. — Tudi vprašanje prehrane ni dobro rešeno. Oni teden smo imeli miting, na katerem smo govorili o tej reči. Slišal se je marsikateri glas kritike in nezadovoljstva. Neka žena je med drugim rekla: „Kaj bi zabavljali, saj nam gre dobro! Za zajtrk imamo močnik, popoldne jemo polento, zvečer je pa svoboda na mizi“. Takoj so jo zaprili. Izpustili so jo drugi dan. Res ni prav, da se človek še malo ponorčevati ne sme.

Poslano. Slovenskemu znanstveniku in pisatelju, bivajočemu v Italiji, so potrebne za njegovo znanstveno delo sledeče publikacije: Spektorski: Zgodovina socialne filozofije 2. zvezka, „Slovenska Matica“. Vošnjak: Ustava in uprava ilirskih dežel, „Slovenska Matica“, 1908. Misel in delo. Ob dvajsetletnici Jugoslavije, 1938.

Čenjene ponudbe naj se vpošljejo uredništvu „Demokracije“.

Iz uredništva
Uredništvo je prejelo od raznih strani toliko člankov, da morajo mnogi čakati, da pridejo na vrsto. Vse sotrudnike prosimo, da vzamejo to z razumevanjem na znanje in nam še naprej ostanejo naklonjeni.

Prispevki za tiskovni sklad „Demokracije“
Gospa N. N. s Krasa lir 500.— za članek „Fašizem v rdeči ha-lji“. — Gospod Javorič lir 5000.— v znak priznanja, da so Primorci izvrstno razumeli svoje zgodovinsko poslanstvo. — Gospod N. N. iz Idriškega lir 500.— za splošen „Demokracije“. Vsem darovalcem iskrena hvala!

Odgovorni urednik: Janko Simčič.
Tiska tiskarna Budin v Gorici.
Tiskano z dovoljenjem A. I. S